

u povodu imažizma

ezra pound

Izraz »imažizam« bio je povod za mnogobrojne diskusije. Po nekima, »imažizam« se upotrebljava u značenju »helenizam«, drugi se prema njemu odnose krajnje nemarno, da bi označili bilo koju pesmu u *vers libre*. Pošto na samom početku nije usvojena autorizacija prava za tek stvorenu reč, tako ja sada ne mogu da sprečim zloupotrebu reči. Jedino što sada mogu reći odnosi se na ono što sam pod rečju podrazumevao dok sam je stvarao. Štaviše, ne mogu sa sigurnošću da tvrdim da će moja razmišljanja o rečima biti apsolutno nepokolebljiva. Dosta sam vremena proveo razmišljajući o umetnostima, pa bih se zbog toga osetio veoma prazno, da mi se makar slučajno ne pruži prilika da proniknem u jedan ugao tajne, ili da bar mnogo jasnije formulišem sopstvene misli u odnosu na prirodu tajne ili njoj jednake stvari.

Već sam jednom naglasio da energija stvara model. Tom prilikom sam i dao primere. Rekao bih i to da emotivna snaga stvara sliku. Pod ovim ne mislim da ovakva snaga stvara jednu »eksplikatornu metaforu«. Retoričarima smo ostavili lažnu i ornamentalnu metaforu. Ali ove dve metafore su van diskusije.

Snažna emocija uslovljava uobličjenje modela u intelektu – ako je ovaj dovoljno jak. Možda ne bi trebalo da kažem model, već jedinica modela ili jedinica oblika. (Ne kažem da je jaka emocija jedini mogući model za stvaranje ovakvih jedinica. Ja jedino kažem da one rezultiraju iz njega. One mogu takođe biti stvorene i iz drugih oblika energije.) Ja upotrebljavam izraz »jedinica modela« zato što želim da izbegnem zbrku između »modela« i »primenjene dekoracije«. Pod primenjenom dekoracijom podrazumevam nešto nalik ornamentima na »trojanskim zidinama«. Pronalazak ovih ornamenta bio je prva kovrdža ili, bolje rečeno, prvi prvobitni par kovrdža. Ostalo je ponavljanje, kopiranje.

Pod jedinicom modela ili votricističke slike podrazumevam jedinstveno gar-crnilo. Razlika između jedinice modela i slike je u složenosti. Jedinica modela je tako jednostavna da se njeno ponavljanje može podneti nekoliko ili mnogo puta. Kada bude toliko složena da ponavljanje postane nesvršishodno, tada nastaje slika i »raspoređivanje oblika«.

Ne samo da emocija stvara jedinicu modela i raspoređivanje oblika, već i sliku. Slika je sazdana od dve prirode.

1. Može nastati u svesti. Tada je subjektivna. Spoljašnja se odigrava ponad svesti i u nju bivaju uvučene slike fuzionisane, transmitovane ili se tako raznorodne stapaju u jednu sliku.

2. Slika može biti objektivna. Emocija prisvaja nekakav spoljašnji prizor ili ga akcija netaknutog prenosi do svesti, a vir ga čisti od svega i tako čuva sve one suštinske ili dominantne, ili dramatične kvalitete, i taj se prizor pojavljuje kao spoljašnji original.

U nekom drugom slučaju slika je više nego ideja. Ona je vir ili skupina fuzionisanih ideja, i uz to obdarena energijom. Ako slika ne ispoljava ove osobenosti onda se o slici ne može govoriti. U tom slučaju Slika je kroki, vinjeta, kritika, epigram ili ma šta drugo. Mogla bi biti impresionizam, čak i vrlo dobra proza. Pod »neposrednim postupkom« podrazumeva se da je posedovanje slike jednostavno pripevanje i kicanje cvetnim vencem.

Od Slike do imažizma: Naša druga rasprava je o tome da bi dobra poezija trebalo da se piše bar kao dobra proza. Ovaj iskaz bi trebalo da izgleda skoro samo-evidentan, da bi mu bila potrebna bilo kakva odbrana. Očigledno, ako čovek ima nešto da kaže naše interesovanje biće usmereno prema onome šta je svrha njegovog iskaza, a ne na njegovu sposobnost da kaže »hitan« kada misli »uzan«, ili da reči reda od nazad prema napred. Čak i onda kada je njegova misao slabašna, ništa se neće dobiti time ako se obavi lažnom čipkom.

3. Veruje se da emocija usmerava oblike, ne samo vizuelne i boje, već i zvukovne oblike, te njoj, izgleda, nije potrebna nikakva potpora. Poezija je kompozicija ili »organizacija reči«, jednom rečju muzička osnova. Pod muzikom se podrazumeva nešto jedva više od ritma i boje zvuka. Oblik ritma je lažan, budući da pripada posebnoj kreativnoj emociji ili energiji koju ritam sam označava da bi je predstavio. Očigledno, niko ne odbacuje »pravilnu metriku« zato što je »teška«.

Ali svaka budala bi mogla da sroči:

»Džon Džouns na podu stajaše. Video je tavnicu ili desterac« »Džon Džouns pozvoni na broju osam«

Ne postoji oblik otrcane fraze koja ne bi mogla da se preobrati u jampski pantometar, uz samo malo truda. Nimalo nije teško, ako smo već naučili da brojimo do deset, da otpočnemo jedan novi stih na svakom jedinstvom ili da naglasimo svaki drugi stih lktusom.

Emocije takođe stvaraju uzroke boje zvuka. Ali ako neko odbacuje rimu, to nije zbog toga što nije sposoban da rimuje *neat, fleet, sweet, meat treat, eat, feet*, već zbog toga što postoje izvesne emocije ili energije koje ne bi trebalo predstavljati već poznatim postupcima ili modelima; baš zbog toga što postoje izvesna »raspoređivanja forme«, zidanje se uvek započinje od osnove stuba.

Ali, naravno, pentametar pruža veliku slobodu, sem toga postoji i mnoštvo pravilne i lepo pravilne metrike koja je saglasna s brojem stvari i kao takva potpuno je sposobna da izrazi širok opseg energija i emocija.

Otkriće da loš *vers libre* može biti isto tako loš kao i bilo koji drugi stih, nije od juče. Rihaku (Li Po) je još pre jedanaest stoleća optuživao imitatore Kutsugena (Ch'u Yuan) za nemogućnost postizanja ritma u svojim *verse libre* tvorevinama i za »tvorenje klobuka umesto talasa«.

Yo ba geki tai ha Kai rui to mu glu.

Yoyu i Shjo su pomerili i uništili (oslabili) talase. Kada vodena struja naiđe na klobuke, gubi sva svojstva talasnog kretanja. Ako nema emotivne energije, impulsa, onda je, razume se, lakše stvoriti nešto nalik »stihu«, pod uslovom da postoji odgovarajući broj slogova, ili čak akcenata u srazmeri sa stihom, nego stvoriti ritmičku ili ritmičku strukturu. Odatle prevlađivanje »pravilne« metrike. Odatle, takođe, i loš *vers libre*. Jedina prednost lošeg *vers libre* je u tome što se lakše može videti koliko je loš... ali čak i ova prednost je sumnjiva.

Pod lošim stihom, bilo da je »pravilan« ili »slobodan«, podrazumevam emociju koja ne učestvuje u sopstvenom porođaju. Takođe podrazumevam i stih stvoren od onih koji nemaju dovoljno veštine da reči upravljaju ritmom kreativne emocije. U slučaju da je napon toliko visok da istopi mašinu, ostaje samo »emotivan čovek«, nikako umetnik. Najbolji umetnik je čovek čija mašina može da izdrži najviši napon. Ukoliko je mašina bolja, utoliko je preciznija, jača, a zabeleška o naponu i raznorodnim strujama tačnija.

Varljive su asocijacije koje vas navode da mislite o umetniku kao o pasivnom, pukom primaocu utisaka. Dobar umetnik je možda dobar seizmograf, ali razlika između čoveka i mašine je u tome što čovek mašinu može da pokrene. On može, u određenim granicama, ne samo da beleži već i da stvara. Konačno, on može da bude sila-pokretač; on može da stvori, »naredjuće vibracije«; tako može da izdvoji onaj deo životne sile što protiče kroz njega.

Pa onda da rekapituliramo votricističku poziciju; ili bar moju, koja je ovog trenutka ovakva:

Energija, ili emocija, izražava sebe u formi, npr. poseban oblik, ne svodiv pod sličnost ili asocijaciju, može se izraziti samo na slici ili skulpturi. Obličje ovakve energije može se kretati u rasponu od »ornamenta trojanskih zidina« do Vindam Luisovog »Timona Atinjanina«. Energija koja se izražava u čistom zvuku, npr. zvuk kao posebnost u odnosu na artikulisani govor, može da se izrazi jedino u muzici. Kada energija ili emocija »predstavlja sliku«, tada one imaju jedin adekvatni izraz: reči. Po svoj prilici je potreban veliki gubitak energije da bi se slika izrazila u što dodirljivijem mediju. Verbalno izražavanje slike može biti pojačano odgovarajućom ritmičnom formom. Pod ritmičnom formom ne podrazumevam neophodno učestalo »ponavljanje«.

Invecija je sadržana u prvobitnoj fantaziji, a to je onaj jedinstveni deo koji jednu vrstu umetnosti razlikuje od druge. Za votriciste jedina najvažnija inventivna veština je »raspoređivanje«. Umetnik koji je usavršio ovu veštinu, izdvojen je i beskrajno slobodan.

Esaj prvi put objavljen u *The New Age*, 1915.

Prevod s engleskog:
Ivana Milankov

